

нерви, двигателни функции, координация, рефлексии, сетивност, вегетативни и тазово-резервоарни функции. Този вид изследвания се осъществява чрез методите наблюдение, експеримент, описание, измерение. При провеждането на тези методи за изследване може да се уточни дали нарушението има органична или психогенна генеза. Прилагат се и инструментални методи, макар и по-рядко. Могат да бъдат посочени методите: електроенцефалография /ЕЕГ/ – при припадъци, в т.ч. и епилептични, заекване, дизартрия, олигофрения, дисфазия на развитието и при др. като спомагателен метод, евокирани/предизвикани/ потенциали – при зрителни и слухови нарушения, аудиометрия /тонална и говорна, детска/ – при слухови нарушения, рентгенова диагностика, ангиография – при травми и съдови поражения на главния мозък, аневризми, хематоми и др., ядрено-магнитен резонанс – представя изображение на органите на човека, в частност и мозъка и други методи с по-частично приложение.

Психологически методи. Използваните психологически методи в специалното образование са преди всичко наблюдения, експерименти, тестове и проби. Значителна част от тях са адаптирани за специално-педагогически изследвания. Могат, в условен аспект да бъдат ситуирани в следните групи:

Методи за изследване на нивото на общи умствени способности /интелект/. Тук могат да се посочат методите на Raven/прогресивните матрици/, на Wechsler-Bellevue Scale, HAVIK-R Wechsler – българска стандартизация, свободен от културно влияние тест на Cattell за интелигентност С.Е.2А., на Амтауер, тест на Венсан – Мюкиели /за бързо определяне на практическа интелигентност/, тест на Хискеа – Небраска /за глухи/, на Wechsler за слепи, тест за слепи на Хайес – Бине, тест на Peabody за лица без реч и др.

Методи за изследване на психичните процеси –

за перцепция /методите за пространствена локализация, "Къщички"- за пространствена дискриминация, "фигури на Попелрайтер", "Котки", за цветово-различаване, за разпознаване на геометрични фигури, за незавършени изображения и др./,

за мнестичните процеси /пробите "на Бернщайн", "за запаметяване на думи", "на Винклер за моторна памет", "на Бентон за зрителна ретенция", "за запомняне на текст" и др./,

за внимание /"преплетените линии", проба на Тулуз и Пиерон, коректурните проби на Генкин, Медведев и Шек, методиката на Пиерон – Рутер, за слухово внимание и сукцесивен/ симултантен анализ и др./,

за мислене /проби "за изследване на класификация", "кубчета на Оскар – Ман", методиките "Четвъртият е излишен", "на простите аналогии", "на сложните аналогии", "за възстановяване на последователността на действията", тест на Мейли, асоциативния експеримент и др./,

комплексните методики – тест на Шпионек, на Монро, куб на Линк, куб на Коос, скрининг – тестове – за изчерпателна идентификация на Zehrbach, за матрични аналогии /MAT/, Станфордски тест за училищни постижения /SESAT/, Denver тест на развитието, профил на развитието и др.

Методи за изследване и анализ на езиковата и речевата патология. Към тази група могат да се отнесат скрининг – тестовете за *езиково развитие* /на Barkson, на Stephens, на Merril, клиничното оценяване на езиковите функции, неформалния езиков въпросник и др./, *формални и неформални* изследвания на речта, методи за изследване на *рецептивната и експресивната реч*, диагностични инструменти за езиковото и речевото развитие.

Методи за изследване на личността. Най-популярни са методите: личностен въпросник на Айзенк EPQ, Гийсен – тест, Бъс – Дюрки и др.

Методи за изследване на социалната интеракция. Могат да се посочат методите: директно наблюдение на социалната интеракция, методи за реципрочната социална интеракция, Винеландска скала за поведение и др.

Методи за изследване на самообслужването. Обследват се самостоятелните умения, които обезпечават персонално изпълнение на ежедневните и необходими за живота дейности. Обследват чрез наблюдения, анкети и контент – анализ трите нива на семейно функциониране: отношения родители – деца, домашна атмосфера, умения за справяне с проблемите в семейството /копинг/.

Получените резултати от прилаганите методи от тази група могат да допринесат за разкриване на значими функционални нарушения и взаимовръзки, но тези данни имат допълнително интерпретиращ характер, а не първостепенна роля при извеждането на диагнозата. Изключение са методите за изследване и анализ на езиковото и речево осъществяване, чрез които е възможно извеждането на диференциална диагноза. Но при резултатите и от тях се налагат допълнително използвани методи, например невро-психологически или по-частични методи/методи за изследване на гнозис, праксис или методи за изследване степента на речевата сложност, или на степента на проявление на спазматичната реч/ за извеждане на най-адекватна и коректна диагноза.

Психотерапевтични и психоаналитични методи. Намират експликация при психотерапевтични и психоаналитични процедури като допълващи цялостната терапия.

Педагогически методи. Те са от най-ефективните методи прилагани в специалната педагогика. Използват се при изследвания и диагностика, при констатиране на потенциалното развитие на лицата с нарушение, и естествено в процеса на специалното обучение. Най-честа и с най-голяма степен на приложимост са: